Administratīvā apgabaltiesa

Lietas Nr.A420191020
Lietas arhīva Nr. AA43-0261-25/16
ECLI:LV:ADAT:2025:0312.A420191020.18.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2025.gada 12.martā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnesis referents Valters Poķis, tiesneses Ieva Dambe un Anita Šteinberga

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Latvijas Kazkopības biedrības pieteikumu par publiski tiesisko attiecību pastāvēšanas konstatēšanu un par Lauku atbalsta dienesta 2020.gada 28.aprīļa lēmuma Nr.10 9.1-15/20/1325-e atcelšanu, sakarā ar Latvijas Kazkopības biedrības apelācijas sūdzībām par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 23.decembra un 2021.gada 13.septembra spriedumiem.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Lauku atbalsta dienesta (turpmāk – dienests) direktora p.i. 2020.gada 28. aprīļa lēmumu Nr.109.1-15/20/1325-e (turpmāk – lēmums) atstāts spēkā dienesta direktora vietnieka 2020.gada 10.janvāra lēmums Nr.10.9.1-11/20/23, ar kuru savukārt nolemts:
1) noraidīt pieteicējas Latvijas Kazkopības biedrības 2019.gada 25.jūlijā iesniegto iesniegumu „Iesniegums atbalsta saņemšanai par ciltsgrāmatā uzņemamu dzīvnieku 2019.gada 2.ceturksnī" un 2019.gada 1.oktobrī iesniegto iesniegumu „Iesniegums atbalsta saņemšanai par šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas veikto lineāro vērtēšanu 2019.gada 3.ceturksnī";
2) neattiecināt pieteicējas iesniegtos darījumu samaksu apliecinošos dokumentus;
3) uzlikt par pienākumu pieteicējai līdz 2019.gada 9.maijam atmaksāt izmaksāto avansa maksājumu 3969,81 euro.
Lēmums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Kā norādījis Lauksaimniecības datu centrs (turpmāk – Datu centrs), pieteicējas audzēšanas programmas apstiprinātas attiecīgi 2019.gada 31.oktobrī un 2019.gada 19.decembrī, savukārt atbalsta iesniegumos norādītās darbības pieteicēja izpildīja laika posmā no 2019.gada 17.februāra līdz 30.novembrim, kad tās audzēšanas programmas nebija apstiprinātas, līdz ar to pieteicēja nav ievērojusi Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1524 „Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai" (turpmāk – noteikumi Nr.1524) 13.1.apakšpunktu. Datu centrs informāciju dienestam ir sniedzis savas kompetences jautājumā, līdz ar to pieteicējas argumenti attiecībā par Datu centra kompetenci nav pamatoti.

[1.2] Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 8.jūnija regulu (ES) Nr.2016/1012 par zootehniskajiem un ģenealoģiskajiem nosacījumiem dzīvnieku audzēšanai, tīršķirnes vaislas dzīvnieku, krustojuma vaislas cūku un to reproduktīvo produktu tirdzniecībai Savienībā un ievešanai tajā, un ar ko groza Regulu (ES) Nr.652/2014, Padomes Direktīvas 89/608/EEK un 90/425/EEK un atceļ konkrētus aktus dzīvnieku audzēšanas jomā (turpmāk – Dzīvnieku audzēšanas regula) piemēro no 2018.gada 1.novembra. Dzīvnieku audzēšanas regula neparedz, ka tai neatbilstoša programma, kas bija izmantojama pirms regulas piemērošanas, būtu jāatzīst par spēku zaudējušu ar atsevišķu dokumentu.

[1.3] Pieteicējai audzēšanas programmu papildinājumi bija jāveic saskaņā ar Ministru kabineta 2018.gada 18.decembra noteikumiem Nr.796 „Šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju biedrības un krustojuma cūku audzētāju organizācijas atzīšanas kārtība, kā arī audzēšanas programmas apstiprināšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.796), kas paredz audzēšanas programmu papildinājumus Datu centrā iesniegt līdz 2019.gada 1.februārim. Kamēr papildinājumi nav apstiprināti, audzēšanas programmas nav atbilstošas Dzīvnieku audzēšanas regulai.

[1.4] Tiesības saņemt Eiropas Savienības atbalstu nav absolūtas, tā ir priekšrocība, kas izmantojama tikai tad, ja ir izpildīti tiesību normās noteiktie priekšnosacījumi. Pretējā gadījumā atbalsta saņēmējam nevar rasties tiesiskā paļāvība, ka saņemtais finansējums netiks atprasīts. Dienests parādu ir ieturējis 2020.gada 8. un 23.aprīlī.

[2] Nepiekrītot minētajam lēmumam pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā. Pieteicēja tiesā iesniedza divus atsevišķus pieteikumus.
Pieteikumā, kas tiesā saņemts 2020.gada 20.maijā pieteicēja prasa: 1) atzīt, ka pieteicējas dzīvnieku audzēšanas programmas bija spēkā pēc 2019.gada 1.februāra; 2) atcelt dienesta lēmumu. Lieta Nr.A420191020 ierosināta par dienesta lēmuma atcelšanu (spriedumā precizēts, ka tiek skatīts arī prasījums par publisko attiecību konstatēšanu).
Pieteikumā, kas tiesā saņemts 2020.gada 25.maijā (lieta Nr.A420244920) pieteicēja prasa : 1) atzīt par prettiesisku Zemkopības ministrijas pieļauto bezdarbību Dzīvnieku audzēšanas regulas ieviešanas procesā; 2) atzīt par prettiesisku Datu centra un Zemkopības ministrijas rīcību, nepiemērojot pieteicējas programmām Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta piektās daļas noteikumus, proti, atzīstot tās par spēku zaudējušām; 3) atzīt, ka pieteicējas dzīvnieku audzēšanas programmas bija spēkā pēc 2019.gada 1.februāra. Par šiem prasījumiem ir ierosināta lietā Nr.A420244920.
Atbilstoši Senāta 2020.gada 15.septembra lēmumam šajā lietā prasījuma priekšmets ir prasījums par konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu minētajā laika posmā.
Pieteikumi pamatoti ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[2.1] Ievērojot Dzīvnieku audzēšanas regulas preambulas 78.apsvērumā, kā arī 47. un 64.pantā noteikto, no regulas ieviešanas brīža līdz audzēšanas programmu grozījumu spēkā stāšanās brīdim bija spēkā iepriekš apstiprinātās audzēšanas (tobrīd ciltsdarba) programmas, proti, „Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2016.-2025.gadam" un „Ciltsdarba programma Piena šķirņu kazām 2016.-2025.gadam" (turpmāk abas kopā – sākotnējās programmas), kurām pieteicēja pēc 2019.gada 1.februāra iesniedza grozījumus, kā rezultātā pēc Datu centra šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju biedrību un organizāciju vērtēšanas komisijas (turpmāk – komisija) norādījumiem „Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2016.-2025.gadam" tika grozīta uz „Audzēšanas programma Būru šķirnes kazām", savukārt „Ciltsdarba programma Piena šķirņu kazām 2016.-2025.gadam" tika grozīta uz „Saglabāšanas programma Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām", „Audzēšanas programma Latvijas vietējās šķirnes kazām",

„Audzēšanas programma Zānes šķirnes kazām" un „Audzēšanas programma Anglo Nubijas šķirnes kazām". Neviens normatīvais akts nenoteic, ka gadījumā, ja iepriekš apstiprinātā audzēšanas programma netiek papildināta, tā nav spēkā. Turklāt ne Datu centrs, ne komisija attiecībā uz sākotnējām programmām nav pieņēmusi lēmumus atbilstoši regulas 11. vai 47. pantam, kā arī noteikumu Nr.796 18. vai 29.punktam.

[2.2] Pieteicēja līdz 2019.gada 1.februārim bija iesniegusi pārskatu par 2018.gadu, to elektroniski nosūtot Datu centram 2019.gada 1.februārī. Savukārt sākotnējo programmu grozījumi komisijai iesniegti elektroniski 2019.gada 6. un 12.martā, kā arī 8.aprīlī. Ņemot vērā, ka komisija nebija pieņēmusi lēmumu regulas 9.panta trešajā daļā un noteikumu Nr.796. 22. un 23.punktā noteiktajā termiņā, ir jāpārvērtē, kad sākotnējo programmu grozījumi ir stājušies spēkā. Regulas 9.panta trešā daļa noteic sekas šādai bezdarbībai.

[2.3] Lēmums ir atceļams, jo tas ir pamatots ar dienestam kļūdaini sniegtu informāciju par sākotnējo programmu spēkā esību uz 2019.gada 1.janvāri un to grozījumu spēkā stāšanās brīdi. Dienests nepamatoti un pretēji regulai bez iebildumiem pievienojies Datu centra viedoklim.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 23.decembra spriedumu noraidīts pieteicējas pieteikums par dienesta lēmuma atcelšanu un publiski tiesisko attiecību konstatēšanu.
Ar Administratīvās rajona tiesas 2021.gada 13.septembra spriedumu noraidīts pieteicējas pieteikums par publiski tiesisko attiecību – sākotnējo audzēšanas programmu spēkā esību laika posmā no 2019.gada 1.februāra līdz jauno programmu apstiprināšanai – konstatēšanu.
Par minētajiem Administratīvās rajona tiesas spriedumiem pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzības. Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2021.gada 4.novembra lēmumu administratīvās lietas Nr.A420191020 un Nr.A420244920 apvienotas vienā tiesvedībā, piešķirot lietai numuru Nr.A420191020.

[4] Pieteicējas apelācijas sūdzības pamatotas ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Līdz 2019.gada 1.februārim Datu centrs un programmu atbilstību regulas prasībām nevērtēja. Taču arī pēc vērtēšanas uzsākšanas Datu centrs nav izdevis nevienu neatbilstības konstatēšanas aktu, kas būtu noformēts atbilstoši regulā noteiktajām prasībām un būtu izdots tādā kārtībā (procedūrā), kādu noteic regulas normas.
Tādējādi kompetentā iestāde normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā neatbilstības nemaz nav konstatējusi un nav par tām paziņojusi iesniedzējai, kā arī iesniedzējai netika dots termiņš, kurā neatbilstības būtu jānovērš.

[4.2] Pieteicēja no 2006.gada 3.jūlija, pamatojoties uz Zemkopības ministrijas kā kompetentās iestādes izdotu protokolu Nr.6, ir atzīta kā oficiāla šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija kazkopībā. Līdz ar šo oficiālu atzīšanu pieteicēja ir arī ciltsgrāmatas uzturētājs, kā to paredz 1989.gada 30.maija padomes direktīva par tīršķirnes vaislas aitām un kazām (89/361/EEK) (turpmāk – Tīršķirņu kazu direktīva). Šim oficiālam atzinumam ir saistība ar Dzīvnieku audzēšanas regulas ievada 78.pantu, jo oficiāli atzītas organizācijas pēc 2018.gada 1.novembra ir tikai tās, kuras uz 2018.gada 1.novembri ir bijušas ciltsgrāmatas uzturētājas atbilstoši Tīršķirņu kazu direktīvai.
Ministru Kabineta 2011.gada 12.jūlija noteikumos Nr.567 „Noteikumi par šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizāciju atbilstības kritērijiem un šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas statusa piešķiršanas kārtību" (kas bija spēkā pirms regulas normu piemērošanas) tika iestrādātas Tīršķirņu kazu direktīvas prasības.

[5] Dienests rakstveida paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzībām norāda, ka pilnībā pievienojas tiesas sprieduma secinājumiem.

[6] Datu centrs rakstveida paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzībām norāda turpmāk minētos argumentus.
Ar Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas brīdi (2018.gada 1.novembri) kompetentajai iestādei bija jānodrošina šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrību un organizāciju un audzēšanas programmu atbilstība regulas prasībām. Noteikumu Nr.796 32.punkts noteic, ka biedrībām un organizācijām ir jānodrošina audzēšanas programmu papildināšana atbilstoši regulas prasībām. Tā kā Dzīvnieku audzēšanas regulā ir noteiktas jaunas definīcijas, prasības un normas, kas līdz šim netika noteiktas, piemēram, tīršķirnes dzīvnieku definīcija, kas saistīta tiešā veidā ar audzēšanas programmu pamatbūtību, ciltsgrāmatā uzņemšanas kritēriji, terminoloģija u.c., esošajās ciltsdarba programmās bija jāievieš būtiski papildinājumi un uzlabojumi, tostarp programmu nosaukumu maiņa, kā arī programmu īstenošanas mērķu noteikšana atbilstoši regulas pamatprasībām. Datu centra ieskatā iepriekš minētais ir uzskatāms pierādījums tam, ka ar jauno tiesisko regulējumu tiek mainīta ciltsdarba programmu pamatbūtība un saturs.
Ņemot vērā normatīvajos aktos noteikto, Datu centra izveidotā komisija pieteicējai vairākkārt, gan klātienes sanāksmēs, gan komisijas protokolos norādīja par tās audzēšanas programmu neatbilstībām Dzīvnieku audzēšanas regulas un nacionālo normatīvo aktu prasībām. Vienlaikus tika norādīts par iespēju neatbilstības novērst, kas ļautu atbilstošās programmas apstiprināt un publicēt interneta vietnē. Vairākkārt piešķirot laiku neatbilstību novēršanai, komisija vadījās no privātpersonas tiesību ievērošanas principa, tas ir, rīkojās pat labvēlīgāk pieteicējas interesēm, nekā to paredz normatīvie akti.

[7] Zemkopības ministrija rakstveida paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzībām norāda turpmāk minētos argumentus.

[7.1] Noteikumu Nr.796 31.punkts paredz, ka līdzšinējās šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas statusu ieguvušās organizācijas tiek uzskatītas par atzītām. Savukārt to audzēšanas programmas tiek uzskatītas par apstiprinātām, taču ar nosacījumu, ka tām ir jābūt papildinātām atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.

[7.2] Nevar piekrist pieteicējas iebildumiem, ka kompetentās iestādes nav rīkojušās atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas noteikumiem. Komisija veica pasākumus neatbilstību novēršanai, vairākkārtīgi pārbaudot programmu saturu un pieprasot uzlabojumu veikšanu. Tāpat komisija pēc 2019.gada 1.februāra, nesaņemot nepieciešamos labojumus audzēšanas programmu saturā, automātiski nepiemēroja nelabvēlīgas sekas attiecīgajām biedrībām un organizācijām, jo ļāva tām komisijas noteiktajos termiņos uzlabot audzēšanas programmas. Komisija paļāvās, ka pieteicēja un citas dzīvnieku audzēšanas biedrības un organizācijas komisijas noteiktajos termiņos novērsīs iesniegto programmu neatbilstības regulas prasībām un tādējādi pāreja no iepriekšējā tiesiskā regulējuma biedrībām un organizācijām notiks bez sarežģījumiem un ierobežojumiem. Samērīgāks un lietderīgāks, kā arī privātpersonu tiesību ievērošanas principam atbilstošāks risinājums bija dot iespēju dzīvnieku audzēšanas biedrībām un organizācijām, balstoties uz komisijas ieteikumiem, spēt pārskatāmā laika periodā izpildīt nepieciešamās prasības.

[7.3] Tā kā biedrības atzīšana netika atsaukta, biedrībai 2019.gadā bija tiesības veikt Dzīvnieku audzēšanas regulā un Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likumā noteiktās kompetences, kas nav tieši saistītas ar audzēšanas programmu īstenošanu, t.sk. pārstāvēt biedrības audzētāju intereses dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba jomā Latvijā un ārvalstīs, kā arī sniegt pakalpojumus un konsultācijas.

[8] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2022.gada 1.aprīļa spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji.
Apgabaltiesa konstatēja programmu „Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2016.- 2025.gadam" un „Ciltsdarba programma Latvijā audzētām piena šķirņu kazām 2016.- 2025.gadam" ir spēkā laika posmā no 2019.gada 1.februāra līdz programmu „Saglabāšanas programma Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām", „Audzēšanas programma Būru šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Latvijas vietējās šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Zānes šķirnes kazām" un „Audzēšanas programma Anglo Nubijas šķirnes kazām" apstiprināšanai. Apgabaltiesa atzina par prettiesisku

dienesta lēmumu un uzdeva izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu.

[9] Ar Senāta 2024.gada 12.jūnija spriedumu atcelts Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.aprīļa spriedums un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.
Senāts spriedumā norāda, ka, kaut arī iepriekš atzītās biedrības un tām iepriekš apstiprinātā dzīvnieku audzēšanas programmas joprojām uzskatāmas par atzītām un apstiprinātām saskaņā ar šo regulu, tomēr gan biedrības statusam, gan programmu saturam ir jāatbilst jaunajām Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.
Tādējādi, ja biedrības un to īstenotās apstiprinātās programmas, kas ir atzītas un apstiprinātas pirms regulas piemērošanas sākuma datuma un noteikumu Nr.796 spēkā stāšanās datuma un par tādām formāli ir atzīstamas arī saskaņā ar jaunajiem normatīvajiem aktiem, bet tomēr pēc būtības ir pretrunā jaunajām normatīvo aktu prasībām, tad ne šādas organizācijas atzītais statuss, ne to apstiprinātās programmas nav atbilstošas tiesību normu prasībām.

[10] Tiesas sēdē 2024.gada 28.novembrī un vēlāk sniegtajos rakstveida atbildētājas pusē pieaicinātās iestādes norāda turpmāk minētos apsvērumus.
[10.1] Pieteicējas līdz Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas brīdim izmantotā ciltsdarba programma būtiski atšķirās no 2019.gada nogalē Datu centra apstiprinātās audzēšanas programmas.
Ciltsdarba programmās nebija norādīts virsmērķis - vispārīgais programmas mērķis. Bez tam audzēšanas mērķis ciltsdarba programmās ir atšķirīgs no audzēšanas programmā noteiktā. Iepriekš Būru šķirnes kazām tas bija noteikts kā šķirnes saglabāšana un pavairošana, bet jaunajā mērķis ir vērsts uz šķirnes dzīvnieku produktivitātes rādītāju uzlabošanu, kas ir pilnīgi atšķirīgs no saglabāšanas procesa.
Ciltsdarba programmās pie tīršķirnes dzīvniekiem pieskaita arī krustojuma dzīvniekus. Audzēšanas programmās šāda darbība nav iekļauta, jo tā būtu pretrunā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas pamatnosacījumiem attiecībā uz tīršķirnes dzīvnieku atražošanu.
Ciltsdarba programmas „Ciltsdarba programma piena šķirņu kazām" 4.1.apakšnodaļā un ciltsdarba programmas „Ciltsdarba programma Būtu kazām" 3.nodaļā kā dzīvnieka izcelšanos un ciltsvērtību raksturojoši dokumenti ir minēti ciltskartiņa un izcelsmes sertifikāts. Savukārt audzēšanas programmās ir iekļautas Dzīvnieku audzēšanas regulas 30.pantam atbilstošas prasības, ka vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem tiek izsniegts zootehniskais sertifikāts.
Ciltsdarba programmās bija iekļauta atšķirīga informācija par ciltsgrāmatas kārtošanu un iekļauti nosacījumi par dzīvnieka šķirnes asinības procentiem. Tas nepārprotami norāda uz iespēju audzēšanas procesā iekļaut krustojuma dzīvniekus. Šāds šķirnes asinības definīcijas pielietojums būtiski ietekmē izpratni par šķirnes dzīvnieku patieso izcelsmi, un tas nav atbilstošs Dzīvnieku audzēšanas regulas pamatnosacījumiem.
Nav iespējams uzskatīt, ka programmu īstenošana būtu identiska tikai tādēļ, ka dažas no sadaļā programmās ir līdzīgas.
[10.2] Zemkopības ministrija paskaidrojumos arī norāda, ka pieteicēja joprojām uzskata, ka šobrīd ir spēkā un ir piemērojamas un īstenojamas sākotnējās programmas Pieteicēja joprojām strādā ar iepriekš spēkā esošajām programmām. Šī iemesla dēļ ir radušās neatbilstības saistībā ar dzīvnieku uzņemšanu ciltsgrāmatā, vaislinieku sertifikāciju un zootehnisko sertifikātu izsniegšanu.
Tiesību normām neatbilstošu nostāju pieteicēja vairākkārtīgi ir norādījusi Datu centram un tās izveidotajai komisijai. Pieteicējas neizpratne negatīvi ietekmē mērķtiecīgu dzīvnieku audzēšanu un to tirdzniecību. Tā rezultātā dzīvnieki tiek kļūdaini uzņemti ciltsgrāmatā, sertificēti vaislinieki un pieteicēja sniedz kļūdainu informāciju dzīvnieku audzētājiem. Tā rezultātā Datu centrs 2023.gada 27.septembrī pieņēma lēmumu apturēt pieteicējas tiesības kārtot ciltsgrāmatu, izsniegt zootehniskos sertifikātus un sertificēt vaisliniekus.
[10.3] Pieteicēja bija informēta par tiesiskā regulējuma maiņu jau pēc Dzīvnieku audzēšanas regulas spēkā stāšanās, tostarp 2016.gada 10.novembrī organizētājā konferencē. Zemkopības ministrijas speciālisti 2017.gadā uzsāka diskusijas par nacionālo normatīvo aktu izmaiņām, vairākkārtīgi norādīja uz nepieciešamajām darbībām, kas jāveic līdz 2018.gada 1.novembrim.
Dzīvnieku pārraudzības un snieguma pārbaudes procesa nepārtrauktība tika nodrošināta. Šo procesu nodrošināja Datu centrs, kas kopš 2007.gada reģistrē datus saistībā ar pārraudzību. Līdz ar to starpposmā, kad spēku bija zaudējuši Ministru kabineta 2016.gada 5.janvāra noteikumi Nr.13 „Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības kārtība", bet vēl nebija apstiprināti Ministru kabineta 2019.gada 28.maija noteikumi Nr.228 „Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības un snieguma pārbaudes kārība", datu reģistrācijas process netika pārtraukts.

[11] Tiesas sēdē 2024.gada 28.novembrī un vēlāk sniegtajos rakstveida paskaidrojumos pieteicēja norāda turpmāk minētos apsvērumus.
[11.1] Pieteicējas programmu „Ciltsdarba programma Piena šķirņu kazām 2016 – 2025" Datu centrs apstiprināja 2016.gada janvārī. Savukārt programmu „Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2016 – 2025.gadam" apstiprināja 2016.gada maijā. Šīs programmas ir izstrādātas atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas I pielikuma pirmās daļas prasībām. Turklāt pieteicēja jau pirms Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas datuma (2018.gada 1.novembra) izpildīja dažādas norādes, lai programmas atbilstu jaunās regulas prasībām, grozot iepriekšējās programmas.
Zemkopības ministrijas atbildīgā amatpersona 2018.gada 19.februārī skaidroja, ka ir atkārtoti jāiesniedz jaunas programmas tām programmām, kurām ir beidzies norādītais laika termiņš (tika norādītas konkrētas programmas). Savukārt kazkopībā saskaņā ar Pārtikas veterinārā dienesta pārbaudēm un tajos uzdoto pienākumu izpildi jaunas programmas nebija jāizstrādā.
Atsevišķas izmaiņas ir redakcionālas. Piemēram, „Audzēšanas programma Zānes šķirnes kazām" ir tā pati „Ciltsdarba programma piena šķirņu kazām 2016 – 2025.gadam", tikai pēc Datu centra ieteikuma katrai šķirnei tika uzrakstīta atsevišķa programma.
[11.2] Ciltsdarbs nenotiek īslaicīga procesa ietvaros. Parasti tas notiek 15 – 20 gadu periodā. Nav loģiski ka vairāk nekā pēc 10 gadu darba atbildīgās iestādes pēkšņi paziņo, ka šīs ciltsdarbu programmas ir nepareizas. Visu dzīvnieku reģistrēšana tika secīgi veikta līdz 2019.gadam, tātad iestādes pašas akceptēja līdzšinējo praksi.
[11.3] Šķirnes populācijas grupā var uzlabot dažādus rādītājus. Komentējot iestādes interpretāciju par Būru šķirnes kazām (produktivitātes rādītāju uzlabošana ir pilnīgi atšķirīga no saglabāšanas procesa), jānorāda, ka, pienācīgi atlasot dzīvniekus arī konkrētās populācijas ietvaros, to rādītāji uzlabosies.
[11.4] Nav pamatoti atbildētāja paskaidrojumi par krustojuma dzīvniekiem un par pakļaujošās krustošanas metodes ceļā veidotiem tīršķirnes dzīvniekiem. Iestādei kopumā nav vienota pieeja. Situācijā, kad Ciltsgrāmatas pamatdaļā tiek reģistrētas ziņas par Latvijas Brūnās govs šķirnes dzīvnieku, iestādei ir cita interpretācija. Attiecīgi govkopībā dzīvnieki ar neradniecisku šķirņu piejaukumu pat vairāk par 50 % var reģistrēt kā vaislas šķirnes dzīvnieku ciltsgrāmatas pamatdaļā (A sadaļā).
[11.5] Atbildētāji paskaidrojumos norāda, ka ciltsdarba programmas „Ciltsdarba programma piena šķirņu kazām" 4.1.apakšnodaļā un ciltsdarba programmas „Ciltsdarba programma Būtu kazām" 3.nodaļā kā dzīvnieka izcelšanos un ciltsvērtību raksturojoši dokumenti ir minēti ciltskartiņa un izcelsmes sertifikāts, kas neatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.
Jānorāda, ka Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likuma projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā ir norādīts, ka termina „izcelsmes sertifikāts" vietā jālieto „zootehniskais sertifikāts", savukārt „ciltsdarba programma" termins turpmāk tiks lietots kā „audzēšanas programma". Līdz ar to terminoloģijas izmaiņas ir teksta aktualizēšana.

[11.6] Nav pamatots apgalvojums par Pārtikas un veterinārā dienesta konstatētajām neatbilstībām dzīvnieku reģistrēšanas ciltsgrāmatā.
Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.94 „Lielopu, cūku, aitu, kazu un zirgu šķirņu ciltsgrāmatas un krustojuma cūku ciltsreģistra kārtošanas noteikumi" 15.punktam dzīvniekus, kas ciltsgrāmatā ir ierakstīti līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, ciltsgrāmatā atkārtoti neieraksta. Tāpat Pārtikas un veterinārais dienests nepamatoti norādīja uz neatbilstībām, lai liegtu reģistrēt jaunus dzīvniekus ciltsgrāmatā.
Nav arī pamatots atbildētāja arguments par datu anulēšanu. Datu centrs nav anulējis iegūtos datus par nevienu no sniegumа pārbaudē iekļautām saimniecībām. Tāpēc neatkarīgi no tā, kad ir apstiprinātas programmas un to grozījumi, 2019.gadā iegūtie dati ir izmantojami ciltsdarbā.
Dzīvnieku audzēšanas regulas II Pielikuma 2. nodaļas noteikumi noteic, kādus dzīvniekus pieteicēja uzņem audzēšanas programmas izpildē. Šie noteikumi paredz, ka ciltsgrāmatā var izveidot papilddaļu ar zināmu priekšteču izcelsmi vienā paaudzē. Savukārt atbildētājs uzskata, ka dzīvnieku izcelsmei ir jābūt zināmai vismaz 3 vai 4 paaudzēs.

Motīvu daļa

[12] Lietā ir strīds par atbalsta maksājumiem, kas iesniegti saskaņā ar noteikumu Nr.1524 2.7.apakšnodaļu „Atbalsts ciltsdarba pasākumiem kazkopības nozarē":
1) par pirmās un otrās laktācijas kazu lineārā vērtēšanā iegūto datu analīzi, kā arī ciltsdarba izkopšanas plāna un lecināšanas pāru atlases programmas izstrādi pārraudzības ganāmpulkiem 2019.gadā (turpmāk – atbalsts Nr.1);
2) par novērtētiem ciltsgrāmatā uzņemamiem dzīvniekiem 2019.gada 2.ceturksnī (turpmāk – atbalsts Nr.2);
3) par šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas veikto kazu lineāro vērtēšanu 2019.gada 3.ceturksnī (turpmāk -atbalsts Nr.3).
Dienests (ietverot Zemkopības ministrijas un Datu centra vēstulēs sniegto viedokli) lēmumā norāda, ka pieteicējas audzēšanas programmas zaudēja spēku ar 2019.gada 1.februāri. Ņemot vērā, ka atbalsta iesniegumos veicamās darbības pieteicēja izpildīja no 2019.gada 17.februāra līdz 2019.gada 30.novembrim, šīs darbības nav notikušas brīdī, kad bija spēkā audzēšanas programmas.
Ņemot vērā dienesta lēmuma pamatojumu, pieteicēja ir vērsusies tiesā arī prasījumu par publisko attiecību pastāvēšanu, proti, par to, lai tiek atzīts, ka laika posmā pēc 2019.gada 1.februāra bija spēkā dzīvnieku audzēšanas programmas, kuras ietvaros tā izpildīja dzīvnieku vērtēšanu, datu analīzi un ciltsgrāmatu uzturēšanu.
Abi prasījumi ir cieši saistīti, proti, audzēšanas programmu spēkā esība ir pamatojums lēmumam. Tādējādi arī prasījums par publiski tiesisko attiecību esību ir jāskata kontekstā ar atbalsta maksājumu atteikumu.

[13] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu tiesību normu interpretācija, kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.
Senāts 2024.gada 12.jūnija spriedumā šīs lietas ietvaros ir norādījis, ka nav pieļaujams tas, ka organizācijas, nesniedzot jaunas audzēšanas programmas vai grozījumus esošajās programmās, varētu nesamērīgi ilgu laiku īstenot tādas dzīvnieku audzēšanas programmas, kas neatbilst regulas prasībām. Tas būtu pretrunā ar mērķiem, kuru dēļ ir pieņemta Dzīvnieku audzēšanas regula.
Senāts arī norādīja, ka papildus jāņem vērā, ka regula tika pieņemta jau 2016.gada 8.jūnijā, stājās spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, bet bija jāsāk piemērot 2016.gada 1.novembrī. Regula ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs. Tādējādi audzētāju biedrībām gan bija zināms par jauno tiesisko regulējumu, gan bija laiks, lai tās savu darbību plānotu tā, lai līdz ar regulas piemērošanas uzsākšanas brīdi to atzītais statuss un īstenotās programmas atbilstu jaunajam regulējumam.
Datu centrs kasācijas sūdzībā norādījis, ka pārejas periodā veco audzēšanas programmu apstiprinājuma atsaukšana bija nelietderīga, jo vecās programmas tika aizstātas ar jaunajām, un tiesību normām atbilstošās programmas tika apstiprinātas. Datu cents ir paskaidrojis, ka audzēšanas programmas pieļauj laika periodu ciltsgrāmatu kārtošanai, dzīvnieku vērtēšanai, ģenētiskās kvalitātes noteikšanai. Tādēļ audzēšanas programmu spēkā esības pārrāvums neietekmē kopumā ciltsdarba veikšanu un nerada pārrāvumu darbībai kopumā. Tas savukārt atbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas preambulas 78.apsvērumā norādītajam mērķim nodrošināt netraucētu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu. Senāts tādējādi secināja, ka tas, ka Datu centrs nav izdevis administratīvo aktu, ar kuru atsauc programmas apstiprinājumu un biedrības statusu pieteicējai, nav izšķirošs apstāklis, kas nosaka to, vai pieteicējas īstenotās programmas ir spēkā esošas pēc Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas sākšanas un noteikumu Nr.796 spēkā stāšanās datuma. Nozīme ir tam, vai pieteicējas statuss un to īstenotās programmas pēc būtības bija atbilstošas materiālajām tiesību normām, īpaši ņemot vēra, ka līdz 2019.gada 1.februārim pieteicēja neizpildīja noteikumu Nr.796 32.punktā noteiktos pienākumus.
Tādējādi Senāts atzina, ka apgabaltiesa nepamatoti uzskatījusi, ka, kamēr pieteicēja nebija veikusi izmaiņas vecajās programmas vai tai tikai apstiprinātas jaunas programmas, biedrībai bija tiesības īstenot iepriekš apstiprinātās audzēšanas programmas un tās bija spēkā esošas.
Tāpat Senāts norādīja, ka tas, ka Dzīvnieku audzēšanas regulas 47.pantā ir paredzēti dažādi pasākumi neatbilstību novēršanai, piemēram, kompetentā iestāde pieprasa, lai šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība atliek tīršķirnes vaislas dzīvnieku ierakstīšanu ciltsgrāmatās vai krustojuma cūku audzētāju organizācija atliek krustojuma vaislas cūku reģistrēšanu cilts reģistros, aptur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības zootehnisko sertifikātu izsniegšanu, veic jebkurus citus pasākumus, ko tā atzīst par piemērotiem, lai nodrošinātu atbilstību šajā regulā paredzētajiem noteikumiem. Atzītas biedrības statusa atņemšana vai programmas apstiprinājuma atcelšana ir tikai viens no šiem pasākumiem. Turklāt secināms, ka visi procesuālie lēmumi, kurus kompetentā iestāde varētu pieņemt, ir vērsti uz to, lai atzītu biedrību darbību un to apstiprinātās programmas atbilstu materiālo tiesību normu prasībām.
Arī pārejas periodā kompetentajai iestādei primārais uzdevums ir novērst situācijas, ka tiek īstenotas materiālo tiesību normām neatbilstošas programmas un nav obligāti jāpieņem lēmums par programmas apstiprinājuma atsaukšanu un statusa atņemšanu, bet jāveic pasākumi neatbilstību novēršanai.
Senāts atzina, ka noteikumu Nr.796 32.punkta prasība atzītajām biedrībām iesniegt papildinātu audzēšanas programmu, paškontroles aprakstu un informāciju ir vērsta uz Dzīvnieku audzēšanas regulas preambulas 78.punktā noteikto dalībvalstu pienākumu izpildi.

I Lēmuma pamatojums

[14] Apgabaltiesa konstatē turpmāk norādītos faktiskos apstākļus.
Pieteicējas audzēšanas programmas bija secīgi apstiprinātas pirms Dzīvnieku audzēšanas regulas spēkā stāšanās un paredzēja to darbību laika posmā no 2016.gada līdz 2025.gadam (programmās iekļauti dažādi grozījumi 2017., 2018.gadā).
Savukārt pēc Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas sākšanas datuma (2018.gada 1.novembris) programmas tika pārveidotas un apstiprinātas turpmāk norādītajos datumos:
- audzēšanas programmas „Saglabāšanas programma Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām" un „Audzēšanas programma Būru šķirnes kazām" apstiprinātas 2019.gada 31.oktobrī,

- audzēšanas programmas „Audzēšanas programma Latvijas vietējās šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Zānes šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Anglo Nubijas šķirnes kazām" apstiprinātas 2019.gada 19.decembrī.
Dienesta lēmums pamatots ar noteikumu Nr.796 32.punktu, kas paredz, ka līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas statusu ieguvušās organizācijas, kas īsteno šo noteikumu 1.1.1. apakšpunktā minēto lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanas programmu, papildina audzēšanas programmu atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas I pielikuma 2. un 3. daļas prasībām, paškontroles procedūru aprakstu un informāciju – atbilstoši regulas I pielikuma 1. daļas A sadaļas 4. punkta un B sadaļas prasībām un komisijā iesniedz vienlaikus ar šo noteikumu 13. punktā minēto pārskatu (tātad līdz 1.februārim).
Kā redzams no tiesību normas teksta, tā nesatur tiesisko regulējumu attiecībā par to, vai audzēšanas programmas, kuras nav iesniegtas līdz 2019.gada 1.februārim, zaudē spēku. Arī citas noteikumu Nr.796 normas neparedz, ka noteikumu Nr.796 32.punkta prasību neievērošana nozīmē, ka iepriekš reģistrētās audzēšanas programmas automātiski zaudē spēku. Šie jautājumi pēc būtības nav regulēti noteikumos Nr.796, turklāt tas nav aizklāts tiesību robs. Tiesiskais regulējums saistībā ar audzēšanas programmu spēkā esību ir noteikts Dzīvnieku audzēšanas regulā.
Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta 5.punkts paredz, ka audzēšanas programmas, kuras veic 4.punktā minētie operatori, uzskata par apstiprinātām saskaņā ar regulu; visos citos aspektos uz tām attiecas šajā regulā paredzētie noteikumi.
Līdz ar to saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta 5.punktu audzēšanas programmas ir spēkā, bet uz tām „visos citos aspektos" ir jāattiecina šajā regulā paredzētie noteikumi. Tas nozīmē to, ka programmas ir spēkā tiktāl, ciktāl tās atbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.
Lietā nav strīds, ka nedz Datu centrs, nedz Zemkopības ministrija nav izdevusi administratīvo aktu par programmas darbības apturēšanu. Arī dienesta lēmums nesatur šāda veida pamatojumu.
Senāts ir iezīmējis vairākus apstākļus, kurus apgabaltiesai ir jāvērtē, tostarp arī tas, ka Dzīvnieku audzēšanas regula tika pieņemta jau 2016.gada 8.jūnijā, bet bija jāsāk piemērot 2018.gada 1.novembrī. Tādējādi audzētāju biedrībām bija gan zināms par jauno tiesisko regulējumu, gan bija laiks, lai tās savu darbību plānotu tā, lai līdz ar regulas piemērošanas uzsākšanas brīdi to atzītais statuss un īstenotās programmas atbilstu jaunajam regulējumam. Iepriekš minētais nozīmē, ka apgabaltiesai jāvērtē pieteicējas darbība Dzīvnieku audzēšanas regulas pārejas posmā.

II Audzēšanas programmu reģistrācijas procesa tiesiskie aspekti pārejas periodā

[15] Dzīvnieku audzēšanas regula pieņemta 2016.gada 8.jūnijā un tā paredz vairākus pienākumus, kas ir jāizpilda ne tikai audzēšanas programmu operatoriem, bet ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu Dzīvnieku audzēšanas regulas tiesību normu piemērošanu.
Viens no šādiem Latvijas Republikai uzliktajiem pienākumiem ir saistāms ar to, ka Dzīvnieku audzēšanas regula paredz izmainīt kompetenci attiecībā uz to, kuras personas ir tiesīgas apstiprināt dzīvnieku audzēšanas programmas.
Līdz 2018.gada 1.novembrim ciltsdarba un dzīvnieku audzēšanas jomu Latvijā regulēja Ciltsdarbu un dzīvnieku audzēšanas likums. Šis likums paredzēja, ka ar noteiktas lauksaimniecības dzīvnieku sugas un šķirnes izkopšanu un selekciju nodarbojas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, kurām deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi ciltsdarba jomā (1.panta 14.punkts, 7.panta otrā daļa). Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas kompetencē ir izstrādāt, apstiprināt un īstenot ciltsdarba programmas, kas regulē attiecīgo dzīvnieku un šķirņu ciltsdarbu; kārtot ciltsgrāmatu; sniegt dzīvnieku īpašniekiem citus ar ciltsdarbu saistītus pakalpojumus (7.panta otrā daļa).
Saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 2.panta 8.punktu iepriekš šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas kompetencē esošās tiesības apstiprināt ciltstdarbu (audzēšanas) programmu turpmāk ir jāveic kompetentajai iestādei, kas ir dalībvalsts iestāde.
Iepriekš minētais nozīmē arī to, ka līdz Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas uzsākšanas brīdim Latvijas Republikai ir jāpieņem tiesību normas, kas nosaka to, kura iestāde ir „kompetentā iestāde", un arī jānosaka nepieciešamais regulējums, kādā pārejas periodā notiek kompetenču pārņemšana no biedrībām, kuras iepriekš izpildīja šo funkciju.

[16] Apgabaltiesa konstatē, ka kopumā Latvijas Republika kavēja Dzīvnieku audzēšanas regulas prasību izpildi saistībā ar tiem pienākumiem, kas ir jāveic tieši dalībvalstij līdz regulas piemērošanas sākšanas brīdim.
Saeima 2018.gada 11.oktobrī pieņēma Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarbu likumu, kas stājās spēkā 2018.gada 7.novembrī. Tādējādi likums stājās spēkā pēc Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas sākšanas brīža (2018.gada 1.novembra).
Saskaņā ar šī Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarbu likuma 5.pantu Datu centrs ir kompetentā iestāde, kas pilda Dzīvnieku audzēšanas regulas 2.panta 8.punkta „a" un „d" apakšpunktā noteiktos uzdevumus. Līdz ar to tikai ar 2018.gada 7.novembri ir noteikta kompetentā iestāde, kura ir atbildīga par audzēšanas programmu turpmāko uzraudzību.
Vienlaikus Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarbu likuma piemērošana prasa dažādu pakārtoto normatīvo aktu izdošanu, kas regulē funkciju pārņemšanas procesu, detalizēti uzskata prasības attiecībā uz audzēšanas programmu formu un saturu, nosaka informācijas aprites un reģistrācijas kārtību, izpildot dažādas Dzīvnieku audzēšanas regulas prasības un citus aspektus.
Secīgi ar daudz lielāku kavēšanos tika pieņemti vairāki Ministru kabineta noteikumi, kas jau detalizētāk noteica kārtību likumā paredzēto funkciju izpildei saistībā ar kompetento iestāžu kompetenci, šīs kompetences realizācijas kārtību, audzēšanas programmu saturu, uzraudzības kārtību, informācijas apriti un citiem aspektiem, kam ir nozīme audzēšanas programmu izpildes procesā.
Uz šajā strīdā izskatāmo programmu reģistrāciju un darbību ir attiecināmi šādi Ministra kabineta noteikumi:
1) noteikumi Nr.796, pieņemti 2018.gada 18.decembrī.
2) noteikumi Nr.94 „Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu šķirņu ciltsgrāmata un krustojuma cūku ciltsreģistra kārtošanas noteikumi", pieņemti 2019.gada 26.februārī;
3) noteikumi Nr.98 „Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība", pieņemti 2019.gada 26.februārī;
4) noteikumi Nr.207 „Gaļas kazu pārraudzības un snieguma pārbaudes kartība", pieņemti 2019.gada 21.maijā;
5) noteikumi Nr.228 „Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības un iesnieguma pārbaudes kārtība", pieņemti 2019.gada 28.maijā.

[17] No iepriekš minēta redzams, ka Latvijas Republika kopumā pieņēma nepieciešamos normatīvos aktus vairāk nekā sešus mēnešus pēc Dzīvnieku audzēšanas regulas piemērošanas sākšanas brīža. Nenoliedzami, ka tas ietekmēja gan Datu centra darbu, gan arī pieteicējas darbību šajā pārejas periodā.
Apgabaltiesa vērš uzmanību, ka šo normatīvo aktu kopums ietekmē audzēšanas programmu saturu. Piemēram, noteikumu Nr.796 20.punkts noteic to, kas tieši ir jānorāda audzēšanas programmās. Savukārt, vērtējot vēl detalizētāk, var konstatēt, ka noteikumu Nr.796 20.10.apakšpunkts paredz, ka programmā jānorāda izmantojamās veidlapas zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanai, kurās iekļauta informācija atbilstoši normatīvo aktu prasībām par zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtību. Savukārt normatīvais akts, kas regulē tieši zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtību, ticis pieņemts 2019.gada 26.februārī. Līdzīgi ir arī ar dažādu citu iepriekš minēto

Ministru kabineta noteikumu prasībām, proti, tās ietekmē audzēšanas programmu aprakstu, proti, programmas ir jāgroza, ņemot vērā šajos normatīvajos aktos noteikto regulējumu.

[18] Apgabaltiesas vērtējumā, lai vērtētu pieteicējas darbību līdz 2018.gada 1.novembrim, ir jākonstatē tas, kādas prasības tiesību normas vai iestādes šajā laikā izvirzīja pieteicējai.
Pieteicēja tiesai sniegusi paskaidrojumus, ka, balstoties uz Zemkopības ministrijas 2017.gada 28.februāra un 28.marta sanāksmēs lemto, pamatojoties uz Pārtikas un veterinārā dienesta 2017.gada 3.oktobra kontroles protokolā Nr.077-17-00008 un 2017.gada 13.oktobra ziņojumā Nr.1.1-13R/17/2015 konstatēto, pieteicēja grozīja programmas attiecībā par dzīvnieku reģistrēšanu ciltsgrāmatā un vaislinieku sertifikāciju. Atkārtota Pārtikas un veterinārā dienesta pārbaude par izpildi bija 2018.gada 18.oktobrī (Nr.077-18- 00004). Līdz ar to pieteicējas ieskatā tā izpildīja prasības, kas šajā laika posmā tai tika izvirzītas, atbilstoši koriģējot audzēšanas programmas.
Pieteicēja tiesas sēdē apliecināja, ka visas pieteicējas programmas jau bija iesniegtas Datu centram un reģistrētas iepriekš, turklāt jau pēc regulas pieņemšanas tika arī atbilstoši grozītas. Līdz ar to pieteicēja uzskatīja, ka ir jau faktiski izpildījusi normatīvo aktu prasības, lai nozīmīgākajos jautājumos pēc 2018.gada 1.novembra tā darbotos atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.
Apgabaltiesa konstatē, ka lietā esošie Zemkopības ministrijas organizēto sanāksmju protokoli, kas datēti ar 2017.gada 28.februāri un 28.martu tikt tiešām apliecina, ka Zemkopības ministrija uzdod dzīvnieku audzēšanas biedrībām (arī pieteicējai) līdz 2018.gada 1.novembrim iekļaut konkrētus grozījumus audzēšanas programmas saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām. Tādējādi var konstatēt, ka Zemkopības ministrija kopā ar biedrībām sadarbojās pie audzēšanas programmu izmaiņām jau pirms 2018.gada 1.novembra. Turklāt pieteicēja arī šajā laika posmā izpildīja visas tai izvirzītās konkrētās prasības. Šo prasību izpildi savukārt kontrolēja Pārtikas un veterinārais dienests.
Tādējādi nav iespējams konstatēt pieteicējas bezdarbību, vai atbildētāja norāžu neievērošanu šajā laika posmā.

[19] Atbildētāju pārstāvji tiesas sēdē nepiekrita pieteicējas iepriekš minētajiem pieteicējas paskaidrojumiem par darbību izpildi laika posmā līdz 2018.gada 1.novembrim. Vienlaicīgi atbildētāji nenorādīja, ka pieteicēja līdz 2018.gada 1.novembrim nebūtu ievērojusi konkrētas iestāžu izvirzītas prasības vai normatīvajos aktos uzliktos pienākumus.
Aplūkojot 2018.gada 19.februāra Zemkopības ministrijas sanāksmes protokolu Nr.1, kurā apspriests noteikumu Nr.796 prognozētais saturs, var konstatēt, ka Zemkopības ministrija sniedz biedrībām informāciju par to, ka programmām, kurām derīguma termiņš beidzas līdz 2018.gada 1.novembrim, būs jāiesniedz jaunas programmas. Savukārt citos gadījumos programmas būs jāpapildina. Šajā sanāksmē arī tiek norādīts, ka dokumenti būs jāiesniedz 30 dienu laikā pēc šo noteikumu spēkā stāšanās dienas. Apgabaltiesa tādējādi secina, ka pieteicēja bija informēta, ka tai būs jāpapildina programmas 30 dienu laikā pēc noteikumu Nr.796 spēkā stāšanās dienas. Taču no šīs informācijas nav iespējams secināt, ka neizpildes gadījumā audzēšanas programmas nav spēkā esošas.

[20] Nav piešķirama izšķiroša nozīmes tam, kāda tieši informācija tika norādīta semināros, un tam, kā to saprata (vai nesaprata) pieteicēja. Objektīvais faktors ir tas, ka tiesību normas, kas noteica pieteicējas pienākumu iesniegt jaunas programmas un regulēja to saturu, ir iekļautas noteikumos Nr.796 (arī citos normatīvajos aktos), kas tika pieņemti jau pēc 2018.gada 1.novembra.
Noteikumu Nr.796 32.punkts noteic, ka biedrībām līdz šo noteikumu spēkā stāšanas dienai ir jāpapildina audzēšanas programmas ar noteiktām prasībām. Tātad tikai šajos noteikumos tiesību normas tekstā tika norādīts, ka jau pirms normas spēkā stāšanās biedrībām bija jāizpilda noteiktas prasības. Tādējādi tiesību normai ir atpakaļvērsts spēks. No tiesiskā viedokļa nav pieļaujams šādā veidā noteikt pienākumu izpildes laika posmu. Šādā veidā formulēts atpakaļvērsts spēks tiesību normās neatbilst tiesiskās stabilitātes principam.
Tiesību norma tomēr paredz, ka izmainītās programmas, lai arī bija jāizmaina jau līdz tiesību normas spēkā stāšanās brīdim, tomēr jāiesniedz līdz 2019.gada 1.februārim. Tādējādi tiesību norma paredz aptuveni mēnesi laika pēc šīs normas spēkā stāšanās programmu pārveidošanai. Apgabaltiesa atzīst, ka tas ir salīdzinoši īss laiks, jo programmas ir pietiekami apjomīgi dokumenti, turklāt pieteicējai ir vairākas programmas, kas atbilstoši jākoriģē. Apgabaltiesa arī vērš uzmanību, ka tieši noteikumu Nr.796 20.punktā ir definētas prasības programmu saturam. Turklāt par vairākiem aspektiem vēl nebija izdoti Ministru kabineta noteikumi. Šādos apstākļos programmu precizēšanai kopumā objektīvi ir jādod ilgāks laika posms.
Iepriekš minētais ļauj secināt, ka noteikumu Nr.796 32.punkta interpretācija tādējādi, ka tieši 2019.gada 1.februāris ir iepriekš spēkā esošo audzēšanas programmu spēkā esības beigu datums, ir pretrunā ne tikai Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta 5.punktam, bet arī ar Latvijas Republikas Satversmes 1.pantā iekļautajam tiesiskās stabilitātes principu. Līdz ar to šāda interpretācija ir vērtējama kritiski.
Apgabaltiesa nesaskata nepieciešamību detalizēti apskatīt noteikumu Nr.796 32.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei un Dzīvnieku audzēšanas regulai, jo tiesību normas teksts acīmredzami neparedz to, ka iepriekš reģistrētās audzēšanas programmas zaudē spēku ar 2019.gada 1.februāri, ja netiek izpildītas šajā normā paredzētās prasības.
Arī sistēmiski tulkojot tiesību normas, jāsecina, ka 2019.gada 1.februāris nav iepriekš reģistrēto programmu spēkā esības „beigu datums". Tiesību normas sistēmiskā interpretācija ļauj secināt, ka šī tiesību norma nosaka vienīgi iepriekš reģistrēto audzēšanas programmu pārskatīšanas procesa sākumu, proti, brīdi, kurā kompetentā iestāde uzsāks iesniegto programmu pārvērtēšanu. Šis datums arī dod tiesības Datu centram sākt piemērot sankcijas, kas ir paredzētas Dzīvnieku audzēšanas regulā attiecībā pret operatoriem, kas nav iesnieguši jaunās programmas.

[21] Apgabaltiesa arī vērš uzmanību, ka tas, ka noteikumos Nr.796 nav regulēts brīdis, kurā spēku zaudē iepriekš reģistrētās audzēšanas programmas nav likuma nepilnība, kuru var aizpildīt interpretācijas ceļā. Objektīvi jāņem vērā, ka Datu centram pat tad, ja programmas tiek iesniegtas līdz 2019.gada 1.februārim un tās kopumā atbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām, ir nepieciešams pietiekami ilgs laiks to pārvērtēšanai, ņemot vērā iesaistīto personu loku, programmu skaitu un apjomu. Precīzi prognozēt šāda procesa noslēgumu ir grūti, līdz ar to tiesību normā nav iespējams noteikt „beigu datumu".
Pavisam cita situācija būtu tad, ja Dzīvnieku audzēšanas regulas īstenošanai nepieciešamā normatīvo aktu bāze būtu pieņemta savlaicīgi, kompetentā iestāde savu darbību uzsāktu, piemēram, 2018.gada sākumā. Šādā gadījumā 2018.gada 1.novembrī jau varētu tiesību normās noteikt brīdi, kurā spēku zaudē nepārreģistrētās audzēšanas programmas. Taču, ja kompetentā iestāde darbu pie audzēšanas programmu pārvērtēšanas faktiski uzsāk tikai 2019.gada 1.februārī, tad tikai loģiski, ka arī procesa noslēgums būs ievērojamu laiku pēc šī datuma.
Pilnīgi visas Latvijas Republikā esošās audzēšanas programmas tika pārveidotas atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām ievērojamu laika posmu pēc 2018.gada 1.novembra. Tas loģiski izriet no tā, kurā brīdī kompetentā iestāde varēja uzsākt pilnvērtīgu darbu.

[22] Strīds par sekām, kas rodas, ja netiek ievērots noteikumu Nr.796 32.punkts neprasītu padziļinātu situācijas vērtēšanu, ja šajā tiesību normā būtu noteiktas konkrētas tiesiskas sekas. Apgabaltiesa vispārīgi norāda, ka nozīmīgu tiesisko seku piemērošanai ir jābūt precīzi norādīta tiesību normās, lai šādu seku iespējamību varētu objektīvi paredzēt persona jau brīdī, kad tā neizpilda noteiktās prasības.

Lietā esošo pierādījumu kopums ļauj secināt, ka Datu centrs uzskatīja, ka situācijā, ja jaunās audzēšanas programmas ir iesniegtas novēloti, tas nenozīmē, ka iepriekš atzītās programmas ir zaudējušas spēku. Gluži pretēji, Datu centra lēmumi apliecina, ka Datu centrs pieteicējas audzēšanas programmas atzina par spēkā esošām. Tā, piemēram, Datu centrs 2019.gada 24.maijā pieņēma lēmumu apturēt pieteicējas audzēšanas programmu darbību. Apgabaltiesa vērš uzmanību, ka apturēt var tikai tādas programmas, kuras ir spēkā esošas. Tādējādi lēmums apliecina, ka Datu centrs šajā laika posmā atzina programmas par spēkā esošām.
Datu centra komisijas 2019.gada 24.maija lēmums ar augstākas iestādes lēmumu ir atzīts par prettiesisku un spēkā neesošu. Turpmākā pieteicējas audzēšanas programmu izskatīšanas procesā dienests nav pieņēmis lēmumus saistībā ar programmu darbības apturēšanu. Tikai pēc tam, kad dienests saistībā ar atbalsta maksājumiem pieprasīja informāciju par programmu spēkā esamību, Datu centrs norādīja, ka tā saskaņā ar noteikumu Nr.796 32.punktu uzskata pieteicējas audzēšanas programmas par spēkā neesošām no 2019.gada 1.februāra. Tādējādi Datu centrs šādu viedokli pirmo reizi pauda saistībā ar atbalsta maksājumu izmaksu, turklāt tas tika veikts sarakstē ar dienestu. Pieteicēja par šādu viedokli tika informēta tikai 2020.gada februārī, kad pieprasīja informāciju Datu centram par saraksti.

III Pieteicējas programmu spēkā esības novērtējums

[23] Senāts šīs lietas ietvaros ir norādījis, ka noteikumu Nr.796 31.punkts ir interpretējams tādējādi, ka audzēšanas programmas tiek atzītas par spēkā esošām, ja tās atbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas materiāltiesiskajām normām. Tāpat Senāts šajā lietā ir norādījis, ka nav piešķirama nozīme tam, ka Datu centrs nav izdevis administratīvo aktu, ar kuru atsauc programmas (vai aptur to darbību).
Vienlaikus ir jāņem vērā, ka tiesību normās ir iekļauti kritēriji, kas noteic to, kādā gadījumā audzēšanas programmas darbību var apturēt vai atsaukt. Ja pieteicējai šobrīd tiek piemērotas tiesiskas sekas (sankcijas), kādas tai piemērotu situācijā, ja iestāde būtu pieņēmusi lēmumu par audzēšanas programmas darbības apturēšanu vai atsaukšanu, tad šādu seku piemērošana ir jāvērtē, ņemot vērā tiesību normas, kas noteic kritērijus audzēšanas programmu darbības apturēšanai (tiesību normas, kas regulē šāda veida sankciju piemērošanu).

[24] Audzēšanas programmu darbības apturēšanas kritērijus regulē noteikumu Nr.796 29.punkts, kas paredz, ka Datu centra komisija ir tiesīga pieņemt lēmumu par biedrības īstenotās audzēšanas programmas apstiprinājuma apturēšanu vai atsaukšanu, ja biedrības darbības atkārtoti, pastāvīgi vai kopumā neatbilst šo noteikumu 20. punktā minētajām prasībām.
Tādējādi šī tiesību normas piemērošana prasa konstatēt neatbilstības biedrības darbībās. Atkārtotības jēdziens nozīmē, ka nepieciešams konstatēt, ka pieteicējai iepriekš piemērots sods. Savukārt pastāvīguma jēdziens prasa konstatēt, ka situācija ir nemainīga ilgstoša laika perioda ietvaros, neraugoties uz kompetentās iestādes norādēm. Savukārt nosacījumā, ka biedrības darbības kopumā neatbilst noteikumu Nr.796 20.punktā minētajām prasībām, var ielasīt arī to, ka pieteicēja neveic darbības, lai pārveidotu audzēšanas programmas atbilstoši noteikumu 20.punktā noteiktajām prasībām. Līdz ar to šīs normas tvērumā ietilpst apstākļu kopums, kuru arī norādījis Senāts, proti, vai nav saskatāma apzināta vilcināšanās, kas ļautu pieteicējai ilgstoši turpināt darbības saistībā ar audzēšanas programmu izpildi, kas neatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.

[25] Apgabaltiesa norāda, ka lietā ir protokoli par audzēšanas programmu izskatīšanas gaitu. Atbildētāju paskaidrojumi pēc būtības nesatur šo apstākļu analīzi saistībā ar noteikumu Nr.796 29.punkta piemērošanu. Neraugoties uz to, apgabaltiesa tomēr īsi apskatīs šos dokumentus, jo tie pēc būtības ir vienīgie pierādījumi, kuri var būt par pamatojumu tam, ka pieteicēja vilcinās ar audzēšanas programmu izmaiņu ieviešanas procesu.
Pirmais Datu centra komisijas sēdes protokols ir sastādīts 2024.gada 11.aprīlī. Datu centra komisija šajā datumā nolēma, ka pieteicējai ir jāiesniedz precizēta atskaite un audzēšanas programma. Datu centra komisija 2024.gada 24.maijā pieņēma lēmumu par pieteicējas audzēšanas programmu darbību apturēšanu, tomēr šis lēmums ir atzīts par spēkā neesošu. Nākamais datums, kurā Datu centra komisija turpināja izskatīt pieteicējas audzēšanas programmas, ir 2019.gada 29.jūlijs. Šīs sēdes protokolā ir norādīts, ka tiek dots laiks līdz 2019.gada 12.augustam programmu precizēšanai. Tam seko Datu centra komisijas 2019.gada 10.septembra lēmums, kurā tiek izskatīti iesniegtie dokumenti un norādīts uz trūkumiem, dodot laiku to novēršanai. Savukārt 2019.gada 31.oktobrī ir nolemts: 1) pēc labojumu veikšanas apstiprināt divas programmas; 2) savukārt par divām citām programmām uzdots līdz 2019.gada 22.novembrim novērst trūkumus; 3) ja pieteicēja nenovērsīs atbilstošā laikā protokolā minētās nepilnības un programmas neatbildīs vispārzināmiem audzēšanas pamatprincipiem, kā arī normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, komisija lems par organizācijas atzīšanas atsaukšanu.
Apgabaltiesa vērš uzmanību, ka tikai šajā lēmumā ir norāde (brīdinājums) par to, ka gadījumā, ja pieteicēja nenovērsīs atbilstošā laikā protokolā minētās nepilnības, tiks piemērotas sankcijas.
Iepriekš minētais ļauj secināt, ka, ņemot vērā Datu centra komisijas secīgi pieņemtos lēmumus, nav pamata konstatēt atkārtotību (iepriekšēju soda piemērošanu). Tāpat nav pamata konstatēt arī pārkāpumu pastāvību, ņemot vērā, ka pieteicēja katru reizi iesniedza programmas jaunā redakcijā, cenšoties izpildīt iepriekš norādītās prasības.
Apgabaltiesas vērtējumā protokolu saturs neļauj secināt, ka pieteicēja izvairās novērsts trūkumus. Apgabaltiesa piešķir ticamību iestāžu norādītajam, ka pieteicējas audzēšanas programmu pārveidošanas process bija grūtāks un ilgāks nekā citām audzēšanas biedrībām, bet tas nav kritērijs, lai atzītu, ka tādēļ programmas nebija spēkā no 2019.gada 1.februāra.
Datu centra, Zemkopības ministrijas sniegtajos paskaidrojumos nav argumentu, kas ļautu secināt, ka pieteicējas apzināti vilcinājās saistībā ar programmu grozīšanu.
Apgabaltiesas vērtējumā arī kopumā pieteicējas darbības saistībā ar audzēšanas programmu grozīšanas procesu atbilda Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām. Vispārīgi jānorāda, ka pieteicējas audzēšanas programmas, lai arī ar zināmu kavēšanos, tomēr tika apstiprinātas. Tātad pieteicēja izpildīja nepieciešamās darbības. Ņemot vērā, ka pārejas procesa noslēgums nav precīzi noregulēts noteikumos Nr.796, turklāt Datu centrs šādā veidā arī nav piemērojis tiesību normas, tad iztrūkst noteiktības tiesiskajā regulējumā un pašas iestādes darbībās, kas ļautu atzīt, ka tomēr šādas sekas attiecībā tieši pret pieteicēju ir piemērotas (nevis tika novēloti paziņotas saistībā ar atbalsta maksājumiem).
Apkopjot iepriekš minētos apsvērumus, apgabaltiesa secina, ka atbildētājs pēc būtības nav norādījis uz tiesiskajiem apstākļiem, kas ļautu piemērot noteikumu Nr.796 29.punktā minēto sankciju apturēt vai atsaukt audzēšanas programmas darbību.
Apgabaltiesa arī atzīst par nepieciešamu norādīt, ka tiesa pati pēc savas iniciatīvas nevar veidot nelabvēlīga administratīvā akta pamatojumu, jo tas acīmredzami novestu pie Administratīvā procesa likuma 150.panta otrās daļas pārkāpuma.

[26] Šajā lietā būtiski ir nošķirt divus aspektus. Pirmais no tiem ir audzēšanas programmu spēkā esību procesuālā aspektā (nav strīda, ka audzēšanas programmas ir spēkā esošas procesuālā aspektā). Savukārt otrais aspekts ir audzēšanas programmu atbilstība materiāltiesību normām. Vispārīgi jānorāda, ka nav šaubu, ka iepriekšējās pieteicējas audzēšanas programmas pirms to grozīšanas neatbilda materiāltiesību normām. Turklāt šādu secinājumu var attiecināt arī uz visām citām Latvijas Republikā iepriekš reģistrētajām programmām līdz to grozīšanai.
Tas, ka programmas procesuāli ir spēkā esošas, šķietami nonāk pretrunā ar to, ka tās, iespējams, nav spēkā esošas, ja tās neatbilst materiālo tiesību

normām. Audzēšanas programmas spēkā esība ir vienots jēdziens, kurā nevar nodalīt procesuālo un materiālo tiesību aspektus. Taču šī pretruna ir tikai šķietama.
Saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta 5.punktu audzēšanas programmas uzskata par apstiprinātām saskaņā ar šo regulu, bet visos citos aspektos uz tām attiecas šajā regulā paredzētie noteikumi.
Iepriekš minētais nozīmē, ka iepriekš reģistrētās programmas ir apstiprinātas saskaņā ar regulu bez īpašas atzīšanas procedūras, proti, tās ir spēkā esošas. Vienlaikus šādu audzēšanas programmu spēkā esība nenozīmē, ka operatori var turpināt jebkāda veida darbības, kas neatbilst regulas noteikumiem, balstoties uz šo audzēšanas programmu saturu un programmu atzīšanas faktu.
Tādējādi audzēšanas programmu spēkā esība nav pamats tam, lai turpmāk operatori neievērotu regulas noteikumus (materiālo tiesību normu).
Šāda pieeja nozīmē arī to, ka audzēšanas programmas nezaudē spēku tikai tādēļ, ka tās teksts neatbilst atsevišķām regulas prasībām. Būtiski ir tas, lai atbilstoši regulas noteikumiem operatora darbības faktiski atbilstu regulas noteikumiem neatkarīgi no tā, ka audzēšanas programmu teksts nav pienācīgi izmainīts.
Līdz ar to audzēšanas programmas ir spēkā esošas pat tad, ja to tekstu ir jāpilnveido, proti, tas neatbilst materiālo tiesību normām.
Šīs lietas kontekstā tiek vērtētas pieteicējas darbības tieši saistībā ar atbalsta maksājumiem. Tātad tieši šīm darbībām ir jāatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas noteikumiem.

[27] Ņemot vērā Senāta norādes, apgabaltiesa apskatīs arī audzēšanas programmās esošās neatbilstības līdz to grozīšanai, vērtējot šo neatbilstību būtiskumu un ietekmi uz konkrētām pieteicējas darbībām.
Dienesta lēmumā nav ietverti fakti un argumenti par audzēšanas programmu nepilnībām un to ietekmi uz pieteicējas darbībām, kas saistāmas ar atbalsta maksājumiem.
Apgabaltiesa 2024.gada 9.oktobrī rakstveidā uzdeva jautājumus lietas dalībniekiem par programmā esošajām neatbilstībām un to būtiskumu atbalsta maksājuma kontekstā. Vēlāk, konstatējot, ka šī jaunā pamatojuma vērtēšanā ir nepieciešams padziļināti uzklausīt lietas dalībniekus klātienē, apgabaltiesa arī noteica tiesas sēdi. Secīgi pēc tiesas sēdes apgabaltiesa vēlreiz deva laiku atbildētāja pusē pieaicinātajām iestādēm noformulēt savu viedokli rakstveidā.
Atbildētāja pusē pieaicinātās iestādes ir norādījušas šādus pamatargumentus: 1) ciltsdarbu programmas nebija norādīts virsmērķis; 2) audzēšanas programmu apakšmērķis tika grozīts, piemēram, „Ciltsdarba programmā Būru šķirnes kazām 2016 – 2025.gadam" iepriekš bija mērķis „saglabāt un pavairot", savukārt pēc grozījumiem mērķis ir „uzlabot Latvijas klimatam piemērotu Būru kazu šķirni", kas ir pilnīgi atšķirīgs no saglabāšanas procesa; 3) ciltsdarbu programmās nodaļā par audzēšanas metodēm bija iekļauts nosacījums attiecībā uz pakļaujošo krustošanu, savukārt jaunās programmas šāda darbība nav iekļauta, jo tā būtu pretrunā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām; 4) iepriekšējās audzēšanas programmas ir minētas ciltsvērtību raksturojošie dokumenti – ciltskartiņa un izcelsmes sertifikāts, audzēšanas programmās tiek norādīts zootehniskais sertifikāts.
Vērtējot šos argumentus, apgabaltiesa norāda turpmāk minētos apsvērumus.
[27.1] Attiecībā uz to, ka programmā nav norādīts virsmērķis, apgabaltiesa to atzīst par nebūtisku trūkumu. Šāda trūkuma novēršanai ir nepieciešama teksta precizēšana. Situācijā, ja nav norādīts virsmērķis, tas tomēr nenozīmē, ka programma nav sastādīta atbilstoši virsmērķim. Programmas saturs ir krietni apjomīgāks, un tā satura būtību nosaka audzēšanas programmā minētie mērķi un metodes. Apgabaltiesa arī nepiekrīt, ka iepriekš spēkā esošajās programmās principā nebija norādīts vispārējais mērķis. Dzīvnieku audzēšanas regulas preambulas 20.punktā ir norādīts, ka tīršķirnes vaislas dzīvnieku audzēšanas programmas īsteno ar vispārējo mērķi ilgtspējīgā veidā uzlabot gan šķirnes dzīvnieku produktivitātes pazīme, gan pazīmes, kas uz produktivitāti neattiecas, vai saglabāt šķirni. Kopumā pieteicējas programmās šie vispārējie mērķi bija norādīti.
[27.2] Attiecībā uz to, ka pieteicējas audzēšanas programmu mērķis tika grozīts, norādāms, ka tas nenorāda, ka iepriekšējais programmas mērķis (piemēram, saglabāt un pavairot) bija prettiesisks. Arī iepriekšējais mērķis bija tiesisks. Programmu mērķu maiņa ietekmē programmu satura maiņu, tomēr tas nav iemesls, lai atzītu, ka iepriekš spēkā esošā programma neatbilst materiāltiesiskajām normām. Programmu mērķu maiņa var ietekmēt atsevišķas darbības, tomēr tas vienmēr ir jāvērtē kopsakarībā ar to, kāda tieši darbība netiek atzīta par atbilstošu.
[27.3] Attiecībā uz dažādu terminu lietošanu audzēšanas programmās jānorāda, ka terminoloģijas maiņa ir saistāma ar Dzīvnieku audzēšanas regulas izmaiņām. Nenoliedzami, ka audzēšanas programmu teksts ir jāprecizē atbilstoši tam terminu lietojumam, kādu to paredz Dzīvnieku audzēšanas regula. Vienlaicīgi šāds audzēšanas programmu precizēšanas process ir formāls, proti, tas nekādā veidā neliecina, ka iepriekš reģistrētā programma neatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas materiāltiesiskajām normām.
[27.4] Atbildētājs norāda, ka iepriekš reģistrētajās ciltsdarbu programmās nodaļā par audzēšanas metodēm bija iekļauts nosacījums attiecībā uz pakļaujošo krustošanu, savukārt jaunajās programmās šāda darbība nav iekļauta, jo tā būtu pretrunā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām. Nedaudz detalizētāks skaidrojums ir ietverts Zemkopības ministrijas 2024.gada 28.oktobra paskaidrojumos tiesai, proti, tiek norādīts, ka būtiskas neatbilstības ir konstatējamas dzīvnieku audzēšanas programmā „Ciltsdarba programma Latvijā audzētām piena šķirņu kasām 2016.-2025.gadam". Programmā norādīts, ka papilddaļā B uzņem dzīvniekus, ja dzīvnieku abi vecāki ir vienas šķirnes vai tiek veikta pakļaujošā krustošana (krustojuma dzīvnieki) šķirnes asinība lielāka par 50%. Šādu programmu īstenošanas rezultātā ciltsgrāmatā tiek ierakstīti dzīvnieki, kuri nav tīršķirnes. Tas ir pretrunā regulas prasībām (apgabaltiesas izcēlums).
No šī argumenta un arī tiesas sēdē izteiktajiem viedokļiem var konstatēt, ka lietas dalībnieku starpā pastāv strīds par ciltsgrāmatas papilddaļā ierakstāmajiem dzīvniekiem. Ņemot vērā, ka atbildētāji paskaidrojumos tiesai nenorāda tiesību normas, kurām neatbilst iepriekš programmā esošais ieraksts, apgabaltiesa atzīst par nepieciešamu precizēt strīda būtību.
Strīda būtība ir nevis par ciltsgrāmatas pamatdaļā ierakstāmajiem dzīvniekiem (procesa dalībnieki to sauc arī par ciltsgrāmatas A sadaļu), bet par to, kādus dzīvniekus var ierakstīt papilddaļās (procesa dalībnieki to sauc arī par ciltsgrāmatas B sadaļu).
Saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 2.panta 12.punktu ciltsgrāmata ir datne, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un, ja šķirnes audzētāju biedrība tā nolemj, viena vai vairākās papilddaļas tās pašas sugas dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.
Saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 2.panta 9.punktu tīršķirnes vaislas dzīvnieks ir dzīvnieks, kas ir ierakstīts vai reģistrēts un atbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.
No šīm definīcijām izriet, ka ciltsgrāmatā var ierakstīt ne tikai tīršķirnes dzīvniekus, bet arī dzīvniekus, kuri nav tīršķirnes. Dzīvnieki, kas nav tīršķirnes, ir jāieraksta papilddaļā atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas 17.pantam. Līdz ar to pieteicējai ir jāizstrādā papilddaļā iekļaujamo dzīvnieku raksturojums un tas, kādos gadījumos var paaugstināt šajā papilddaļā iekļauto dzīvnieku statusu (vai arī jāizdara atsauce uz Dzīvnieku audzēšanas regulu).
Zemkopības ministrijas tēze, ka principā nav pieļaujams ciltsgrāmatā ierakstīt dzīvniekus, kas nav tīršķirnes dzīvnieki, nav precīza. Acīmredzami, ka sniegtajos paskaidrojumos iztrūkst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasību analīze saistībā ar ciltsgrāmatas papilddaļā ierakstāmajiem dzīvniekiem.
Apgabaltiesa piekrīt iestāžu viedoklim, ka audzēšanas programmu noteikumi par ciltsgrāmatā ierakstāmajiem dzīvniekiem ir būtiski. Audzēšanas programmu neatbilstības šajā aspektā var ietekmēt operatora darbību tiesiskumu saistībā ar ierakstu izdarīšanu ciltsgrāmatā, kas ilgstošā laikā var novest pie tā, ka programma kopumā var neatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām. Taču programmas darbības nekavējoša apturēšana nav vienīgais

līdzeklis, kas šādā gadījumā var tikt piemērots. Programmu trūkumi ir jānovērš programmu pilnveidošanas procesu. Ja pieteicēja šī procesa ietvaros izrādītu vilcināšanos, tad saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulas 47.panta pirmo daļu Datu centram ir pieejams plašs sankciju spektrs, tostarp, tiesības pieprasīt atlikt dzīvnieku ierakstīšanu ciltsgrāmatās. Secīgi, ja Datu centrs pārejas posmā konstatēja neatbilstības, kas varēja novest pie nepareizu ierakstu izdarīšanas ciltsgrāmatas papilddaļā, tad tam bija tiesības pieprasīt atlikt dzīvnieku ierakstīšanu ciltsgrāmatas papilddaļā līdz audzēšanas programmu apstiprināšanai.
Audzēšanas programmas darbības apturēšana nav samērīgs risinājums pat tad, ja šajā pārejas periodā pastāvētu zināmi riski, ka pieteicēja izdara kļūdainus ierakstus. Apgabaltiesa vērš uzmanību, ka ierakstus ciltsgrāmatā var arī pārvērtēt gan pati pieteicēja, gan arī uzraugošās iestādes ilgākā laika posmā.

[28] Nenoliedzami neatbilstības pieteicējas audzēšanas programmās ir konstatētas pamatoti, tomēr tās nevarēja būt pamats pieņemt lēmumu par audzēšanas programmu darbības apturēšanu saskaņā ar noteikumu Nr.796 29.punktu. Turklāt neatbilstību esība audzēšanas programmās nozīmē tikai to, ka šajā daļā audzēšanas programmas pieteicēja nevar izmantot savās darbībā.
Apgabaltiesas vērtējumā būtiski ir arī izvērtēt to, kādā veidā iepriekš minētās neatbilstības audzēšanas programmu tekstā ietekmēja pieteicējas darbības atbalsta pasākuma ietvaros, jo tieši šo atbalsta maksājumu atteikums ir strīda galvenais priekšmets.

IV Noslēdzošie secinājumi par dienesta lēmuma tiesiskumu un audzēšanas programmu spēkā esību

[29] Pieteicējas izpildītās darbības atbalsta pasākumu ietvaros ir : 1) pirmās un otrās laktācijas kazu lineārās vērtēšanā iegūto datu analīze, kā arī ciltsdarba izkopšanas plāna un lecināšanas pāru atlases programmas izstrāde pārraudzības ganāmpulkiem; 2) par ciltsgrāmatā uzņemtiem dzīvniekiem 2019.gada 2.ceturksnī; 3) par šķirnes dzīvnieku veikto kazu lineāro vērtēšanu 2019.gada 3.ceturksnī.
Tādējādi pieteicējas darbības ir vērtējamas saistībā ar kazu lineāro vērtēšanu divos ceturkšņos, šo datu analīze, ciltsdarba izkopšanas plāna un lecināšanas pāru atlases programmas izstrāde pārraudzības ganāmpulkiem un ciltsgrāmatu uzturēšanas procesu.
Visas šīs darbības ir tieši attiecināmas uz programmām, kuras ir apstiprinātas 2019.gada 31.oktobrī un 19.decembrī.
Audzēšanas programmas tiek īstenotas ilgstošā periodā, proti, tā ir sistemātiska dzīvnieku audzēšanas programma, kuras rezultāti tiek vērtēti 15 – 20 gadu perioda ietvaros. Pat tad, ja atsevišķas programmas darbība būtu īslaicīgi apturēta, tas nenoved pie secinājuma, ka, turpinot programmas darbību, iepriekš izpildītās darbības nav attiecināmas uz programmu.
Kazu lineārā vērtēšana (kazu parametru fiksācija) ir jāizpilda, ņemot vērā konkrētā dzīvnieka vecumu un cita veida apstākļus, savukārt iegūto datu analīzi var veikt arī vēlāk. Līdz ar to atsevišķās darbības pat tad, ja tās ir izpildītas pirms 2019.gada 31.oktobra un 19.decembra (jaunu programmu apstiprināšanas datums), ir atzīstamas par tādām, kas ir izpildītas saistībā ar jaunajām audzēšanas programmām. Apgabaltiesa neatrod argumentus, ka kazu lineārā vērtēšana, balstoties uz 2019.gada 2., 3.seturksnī iegūtajiem datiem, nav attiecināma arī uz jaunajām programmām. Nepieciešamības gadījumā šis vērtējums ir koriģējams, ņemot vērā programmā iekļautās izmaiņas. Taču tas nav pamats atteikt atbalsta izmaksu par izpildītajām darbībām.
Vēl jo vairāk uz jaunajām programmām ir attiecināmi ciltsdarba izkopšanas plāna un lecināšanas pāru atlases programmas izstrāde pārraudzības ganāmpulkiem. Plānu izstrāde principā ir attiecināma tieši uz nākotnes darbībām.
Apgabaltiesas vērtējumā arī ciltsgrāmatu ierakstu izdarīšana ir attiecināma arī uz jauno programmu, proti, ciltsgrāmatā iekļautie dzīvnieki veido to „genofondu", kas tiek izmantots turpmākajā audzēšanas programmas darbībā. Arī šajā gadījumā pēc audzēšanas programmu izmaiņām pieteicējai ir pienākums pārvērtēt, vai 2019.gada 2.ceturksnī izdarītie ieraksti atbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas un audzēšanas programmas prasībām. Vienlaikus nav pamata uzskatīt, ka principā ciltsgrāmatas uzturēšanas darbības nav attiecināmas uz jaunajām programmām. Visi šie ieraksti ietilpst arī jaunās programmas informācijas sistēmā (ciltsgrāmatā), proti, joprojām tos var pārbaudīt un kontrolēt saistībā ar jauno programmu darbību.
Līdz ar to arī tad, ja atsevišķas izpildu darbības ir notikušas laika posmā līdz jaunu programmu apstiprināšanai, tas nav pamats, lai tādēļ atteiktu atbalsta izmaksu.
Pārejas posmā izdarītās izmaiņas programmās noslēdzās ar programmu apstiprināšanu. Turklāt šīs programmas kopumā turpina jau iepriekš uzsākto audzēšanas procesu, proti, tās ir pārņēmušas iepriekšējo programmu iestrādes (audzējamie dzīvnieki un datu kopums par šiem konkrētajiem dzīvniekiem).

[30] Apgabaltiesa arī norāda, ka nav atrodams pamatojums tam, kādēļ Datu centrs informēja dienestu, ka audzēšanas programmas nav spēkā tieši saistībā ar atbalsta maksājumu izmaksu. Datu centrs šādā veidā pēc būtības ietekmēja tikai un vienīgi atbalsta maksājuma izmaksu. Turklāt pieteicējai Datu centrs savu viedokli par audzēšanas programmu spēkā esību paziņoja tikai 2020.gada 28.februārī.
Līdz ar to pārliecinoši var secināt, ka Datu centra un Zemkopības ministrijas viedoklis saistībā ar audzēšanas programmu spēkā esību tika pausts brīdī, kad tas nekādā veidā tas nebija nepieciešams situācijas risināšanai par nākotnes notikumiem, jo audzēšanas programmas šajā brīdī jau ir pārveidotas atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām.
Apgabaltiesa jau vērsa uzmanību, ka šāds Datu centra paziņojums ir pretējs paša Datu centra un arī Zemkopības ministrijas paustajam viedoklim pārejas perioda ietvaros. Tādēļ var secināt, ka vienīgais šāda paziņojuma mērķis ir ietekmēt pieteicējas tiesības saņemt atbalsta maksājumu.

[31] Apgabaltiesa piekrīt Zemkopības ministrijas 2025.gada 15.janvāra paskaidrojumos norādītajam, ka datu izvērtēšanu un turpmāko dzīvnieku izlases un pāru atlases darbības ir cieši saistība ar audzēšanas mērķu sasniegšanu. Vienlaikus Zemkopības ministrija nav norādījusi, kādēļ iegūtos datus par dzīvniekiem pieteicēja nevar pārvērtēt jauno programmu ietvaros, atbilstoši precizētajiem programmas mērķiem. Tādas darbības kā datu analīzi var veikt gan vēlāk, gan arī atkārtoti. Savukārt pašas dzīvnieku uzmērīšanas darbības ir vienīgi informācijas kopums, kas tieši nenosaka to, kādā veidā un kurā programmā iegūtās ziņas tiek izmantotas. Līdz ar to iestādes nav ņēmušas vērā to, ka atbalsta ietvaros izpildītās darbības ir attiecināmas arī uz jauno programmu darbību.

[32] Papildus apgabaltiesa norāda, ka šajā lietā ir jāņem vērā tas, ka audzēšanas programmu darbība faktiski ir saistāma ar 15-20 gadu periodu. Pat tad, ja notiek izmaiņas audzēšanas programmas, programmas saglabā nepārtrauktību. Pārejas perioda būtība ir nodrošināt šo nepārtrauktību, neatkarīgi no tā, cik grūts ir šis process.
Apgabaltiesa vērš uzmanību, ka Datu centrs tiesai ir norādījis (kasācijas sūdzības argumenti), ka pārejas periodā veco audzēšanas programmu apstiprinājuma atsaukšana bija nelietderīga, jo vecās programmas tika aizstātas ar jaunajām programmām. Datu centrs arī paskaidroja, ka audzēšanas programmas pieļauj izmantot ilgāku laika periodu ciltsgrāmatu kārtošanai, dzīvnieku vērtēšanai, ģenētiskās kvalitātes noteikšanai. Tādēļ audzēšanas programmu spēkā esības pārrāvums neietekmē kopumā ciltsdarba veikšanu un nerada pārrāvumu darbībai kopumā.

Nenoliedzami, ka šīs tēzes Datu centram būtu jāattiecina arī uz pieteicēju, bet šāda pieeja nav konstatējama. Datu centrs pēc būtības nav analizējis, kādēļ atbalsta pasākumos izpildītās darbības nav attiecināmas uz jauno programmu.

[33] Zemkopības ministrija paskaidrojumos tiesai norāda, ka Dzīvnieku audzēšanas regulas prasību ieviešanas aizkavēšanās neradīja tiesiskas sekas, jo dzīvnieku pārraudzības un snieguma pārbaudes procesa nepārtrauktība tika nodrošināta. Šo procesu nodrošināja Datu centrs, kas kopš 2007.gada reģistrē datus saistībā ar pārraudzību. Līdz ar to starpposmā, kad spēku bija zaudējuši Ministru kabineta 2016.gada 5.janvāra noteikumi Nr.13 „Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības kārtība", bet vēl nebija apstiprināti Ministru kabineta 2019.gada 28.maija noteikumi Nr.228 „Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības un snieguma pārbaudes kārība", datu reģistrācijas process netika pārtraukts.
Apgabaltiesa neapšauba Zemkopības ministrijas norādīto viedokli, tomēr tā vērš uzmanību, ka attiecībā uz iestādēm Zemkopības ministrija nepārprotami saskata šo nepārtrauktības procesu, kuru var nodrošināt pat tad, ja tiesību normas nav pieņemtas. Taču attiecībā uz pieteicējas darbībām tieši tādā pašā pārejas periodā Zemkopības ministrija nesaskata, ka pieteicēja, sadarbojoties arī ar Datu centru, arī nodrošināja procesa nepārtrauktību pat tad, ja programma īslaicīgi nav apstiprināta.
Apgabaltiesa norādīja uz šī pārejas posma izpausmēm atbildīgo valsts iestāžu darbībā arī tādēļ, lai pievērstu uzmanību, ka tās neņem vērā tieši šo nepārtrauktības procesa esību tikai pieteicējas darbībās.
Kopumā jau tieši šo programmu nepārtrauktības aspekta dēļ arī Dzīvnieku audzēšanas regulas 64.panta 5.punkts paredz, ka bez jebkāda pārreģistrācijas procesa iepriekš reģistrētās programmas tiek atzītas. Ņemot vērā arī audzēšanas programmu nepārtrauktības procesa faktiskās izpausmes, apgabaltiesa nesaskata, ka pēc pieteicējas audzēšanas programmu apstiprināšanas bija racionāls pamats paziņot par programmas spēkā neesamību laika posmā no 2019.gada 1.februāra līdz programmas apstiprināšanas brīdim. Turklāt izdarīt šādus paziņojumus tieši saistībā ar atbalsta maksājumu izmaksu. Līdz ar to šāda veida paziņojumi par programmas spēkā esību nav pamatoti.
Apkopjot iepriekš minēto, apgabaltiesa atzīst, ka dienesta lēmums ir atceļams un dienestam ir uzdodams izdot labvēlīgu administratīvo aktu par atbalsta maksājumu izmaksu.
Apgabaltiesa uzsver, ka audzēšanas programmas spēkā esība nenozīmē, ka pieteicēja var atsaukties uz šādu programmu, lai pamatotu tādas darbības, kas neatbilst Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām. Ja pieteicēja darbojas neatbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas prasībām, tad nedz tās statuss, nedz audzēšanas programmu formālais spēks nedod pamatu atzīt šādas darbības par tiesiskām.

[34] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikumu apmierina, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam samaksāto valsts nodevu. Ņemot vērā, ka pieteikums ir apmierināms, tad no Lauku atbalsta dienesta ir piespriežama valsts nodeva 180 euro apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

apmierināt Latvijas Kazkopības biedrības pieteikumu;
konstatēt, ka programma „Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2016.- 2025.gadam" un „Ciltsdarba programma Latvijā audzētām piena šķirņu kazām 2016.- 2025.gadam" ir spēkā laika posmā no 2019.gada 1.februāra līdz programmu „Saglabāšanas programma Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām", „Audzēšanas programma Būru šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Latvijas vietējās šķirnes kazām", „Audzēšanas programma Zānes šķirnes kazām" un „Audzēšanas programma Anglo Nubijas šķirnes kazām" apstiprināšanai;
atzīt par prettiesisku Lauku atbalsta dienesta 2020.gada 28.aprīļa lēmumu Nr.10 9.1-15/20/1325-e;
uzdot Lauku atbalsta dienestam viena mēneša laikā no šī sprieduma spēkā stāšanās pieņemt lēmumu par Latvijas Kazkopības biedrības 2019.gadā iesniegtajiem iesniegumiem atbalsta saņemšanai par pirmās un otrās laktācijas kazu lineārā vērtēšanā iegūto datu analīzi, kā arī ciltsdarba izkopšanas plāna un lecināšanas pāru atlases programmas izstrādi pārraudzības ganāmpulkiem; par novērtētiem ciltsgrāmatā uzņemamiem dzīvniekiem 2019.gada 2.cetruksnī un par šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas veikto kazu lineāro vērtēšanu 2019.gada 3.ceturksnī, ņemot vērā šajā spriedumā konstatētos faktus un to juridisko vērtējumu;
piespriest no Latvijas Republikas pusē pieaicinātā Lauksaimniecības datu centra par labu Latvijas Kazkopības biedrībai tās samaksāto valsts nodevu 180 euro apmērā.
Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis	Tiesnese	Tiesnese
V.Poķis	I.Dambe	A.Šteinberga